

האוכלוסיה של קובל

האוכלוסיה בקובל היתה מורכבת מיהודים, אוקראינים ופולנים. עד לתקומת פולין, היה מספר הפולנים בעיר כה זעום, שנער יספרם. אזכרה את שמותיהם: הכומר שובלסקי (ידיד־היהודים), הרוקחים פרו'מובסקי, אייסמונד, פרידריכסון ומספר בעלי־מלאכה. המסגד הקטן והדל עמד ריק, אפילו, ביום א' בשבוע. הוא זכה להתמלא רק בחג הולדת הנוצרי, שאז באו להתפלל בו הפריצים הפולניים מהסביבה. עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה ועם כינון ממשלה פולנית בעיר — חל שינוי רדיקלי בהרכב האוכלוסיה שבעיר. עם עזיבת הרוסים את העיר, בשנת 1915, הלכו אתם הרבה רוסים ואוקראינים, וקובל נשארה, כמעט, עיר של־יהודים בלבד. עם הכיבוש הגרמני התחילו להופיע פולנים בעיר, ועם תקומת פולין — הוצפה העיר, ממש, במבול של פולנים. אבל גם אז היוו היהודים רוב בעיר ואחריהם הפולנים. האוקראינים היוו מיעוט קטן. הפולנים והאוקראינים גרו בקצות־העיר, והיהודים — במרכזה. כל מרכז־העיר היה פנוי מנוצרים. במרכז נמצאו בתי־הממשלה והמוסדות המוניציפליים: משרד־האוצר, משרדי מושל־המחוז, קופת־חולים, משרד־ביטוח, הנהלת־העיר, מכבי־אש, בנק פ. ק. א. הדואר והסיימיק. וכן היו בו כמה רופאים רוסיים ופולניים ומספר בתי־מרקחת. סמוך לפרוץ מלחמת העולם השניה, כשברחוב הפולני שלטה הסיסמה האנטישמית של „כל עוף למינו ישכון“ (swój do swego) — נפתחו כמה בתי־מסחר פולניים ב„זאמד“ (על החולות). היחסים בין היהודים ושכניהם הנוצרים היו נורמליים, אפשר לומר, אפילו, ידידותיים, פרט לנוער האנדקי, שהיה אנטישמי בגלוי והתרכז בבית־

הספר להנדסה (miernicza szkoła). בבית-ספר זה גודל חונך תלינה של יהדות-קובל, ארטור שולץ שר"י, ששרת כקצין-גסטפו והיה ממונה על ה"אקציה". עם התפשטות הפולנים בעיר, צר היה המקום בבית-המסגד הקטן והדל, ואז נגשו הפולנים עם הכומר פרולט שנרברובסקי, שהיה, אגב, אוהב-יהודים גדול, לבנות בית-מסגד גדול ומפואר "על החולות".

בשנות העשרים למאה הנוכחית אירעה תקרית בין הנוער היהודי בעיר לבין הנוער הפולני, שהגיעה לממדים רציניים כאלה, שכפשע היה בינה לבין פרעות ממש. ורק הודות להתערבותו של הכומר פרולט שנרברובסקי אצל הסטרוסטה קוביצקי ואצל מפקד גדוד 50 של חיל-רגלים שחנה בגורקי — נצלו יהודי-העיר מפורענות גדולה. וכן, כל-אימת שרחפה סכנה על יהודי-העיר, היה הכומר משתמש בסמכותו ושם לאל את הגזירה.

רוב האוכלוסיה הפולנית היה מורכב מפועלים ופקידים. גם המשכילים הפולניים היו מתקדמים ברובם. כולם, כמעט, השתיכו לפ. פ. ס. ונ. פ. ר. כך שהאנדציה עם OSAN לא היתה להם השפעה גדולה על חייה-העיר.

האוכלוסיה היהודית היתה דתית בחלקה המכריע. האבות השתיכו ל"אגודה" ול"מזרחי". ומי שלא גרס פוליטיקה, היה סתם חסיד — חסיד טריסקאי, קוצקאי, לובוויטשי, סטולנאי, קרלינאי, נסכיו'אי, סטפנאי וריז'ינאי. גם האומנים ובעלי-המלאכה של הדור הישן היו ברובם דתיים. אני נזכר באפיזודה אחת, שהיו מספרים על בעל-מלאכה אחד, חייט-נשים, איצי פרווין, שלפני מותו ציוה לבני-משפחתו שיכניסו לקברו את השולחן שעבד עליו במשך 60 שנה. בבוא-המשיח, יעיד עליו שולחן זה, שמעולם לא נהנה מיתור...

לי נדמה, שאם מישהו חפש את אחד מאנשי ל"ו יכול היה, על נקלה, למצוא אותו בחבורת בעלי-המלאכה בקובל.

הדור הצעיר היה קצת חפשי בהליכותיו והתרכז ברובו בתנועה הציונית — ציונים-כלליים, פועלי-ציון, התאחדות, פועלי-ציון שמאל, "החלוץ", "החלוץ-הצעיר", "השומר-הצעיר", "ביתר", "גורדוניה" ו"העובד". חלק לא מבוטל השתייך ל"בונד", ורק קומץ קטן השתייך למפלגה הקומוניסטית.

אולם, כל אלה, פרט לקומוניסטים, התפללו בשבת בבית-הכנסת, ואין צורך לומר שהקפידו מאוד על תפילות ה"ימים-הנוראים".

בני-הנוער, שבמועדוניהם פרקו עול-מצוות, בבואם הביתה התנהגו כיהודים כשרים, יראי-השמים. רק זעיר פה, זעיר שם, יכלת לראות משפחה, שהבן סועד בגלוי-ראש, אבל משפחות כאלה היו יוצאות-דופן. ברובם הגדול סיימו יהודי-העיר את חייהם במסגרת הדת והמסורת.